

Til: Styret for Naturhistorisk museum

Sakstype:	Orienteringssak
Saksnr.:	O-3
Journalnr.:	2013/1029
Møtedato:	4. april 2013
Saksansvarlige:	Inger Stray Lien

Sakstittel: NHMs masterplan.

Intensjonen bak og program for et UiO-internt seminar om sammenhenger, fremdrift og konsekvenser av store og små byggesaker de kommende årene

Det er langt fra Blindern til Tøyen - mye lenger enn fra Tøyen til Blindern slik Naturhistorisk museum ofte opplever det, og det er en kontinuerlig utfordring å få universitetsledelsens oppmerksomhet og oppnå tilstrekkelig prioritet i universitets interne ressurskamp.

Tar en pessimistiske briller på, kan en si at etter åpningen av Geologisk museum i 1920, har Tøyens historie vært preget av en rekke nedturer. I mer enn 80 år har det nå vært arbeidet for å få et nytt utstillingsveksthus, men fortsatt synes det langt til mål. Robert Colletts hus (tidl. Zoologisk museum) ble rehabilitert på 1960-tallet. Arbeidet tok nesten 10 år, og i dag fremstår de endringene som den gang ble gjort, som lite vellykkede. Fortsatt er det også utstillingene fra 60- og 70-tallet som preger publikumstilbudet i dette huset. Nye utstillinger kan først lages når bygningsmessig oppgradering er gjennomført både i denne bygningen og i de to andre: Lids hus (tidl. Botanisk museum) og Waldemar C. Brøggers hus (tidl. Geologisk museum). I ettertid må en også konkludere med at avskallingen av viktige deler av forskningsvirksomheten i 1998, har hatt uheldige konsekvenser for museets faglige virksomhet. Til sammen har dette svekket troen på framtida for mange på NHM, og pessimismen forsterkes av at museets omgivelser på Tøyen også bærer stadig sterkere preg av stillstand og forfall.

En kan snu dette og konsentrere seg om en fornyelsesstrategi for museet som skaper optimisme og gir ny energi. Og tar en de andre brillene på, ser det ikke så ille ut: På Økern utvides leiearealet for magasiner for NHM betydelig i 2013 og forberedelsesarbeidet for å flytte samlinger fra Tøyen til Økern er i god gjenge. UiO har bekostet prosjektering av total-renovering av Brøggers hus og fremmer forslag om å bevilge penger til å gjennomføre oppussingen innenfor eget budsjett for 2014. Det innledende arbeidet med nye basisutstillinger for det samme bygget er også godt i gang. Museet har fått budsjettforsterkninger både til dette og til digitalisering av samlingene. Samtidig prosjekteres en ny butikk- og inngangspaviljong, felles for Brøggers hus og Colletts hus. Holder fremdriften, igangsettes bygging av denne allerede i inneværende år og i 2014 tømmes og stenges Brøggers hus for rehabilitering. Inngangspartiet i Lids hus er snart ferdig renoveret, og små og store fornyelser i hagen inngår i jubileumsplanene for 2014.

Naturhistorisk museum

Postadr.: Postboks 1172 Blindern, 0318 Oslo
Kontoradr.: Sars gate 1, Tøyen, 0562 Oslo

Telefon: 22 85 50 50
Telefaks: 22 85 18 32
postmottak@nhm.uio.no
www.nhm.uio.no
Org.nr.: 971 035 854

Bevilgningen til nytt veksthus over statsbudsjettet for 2013 uteble, til stor skuffelse fordi det er viktigere enn noen gang at museet utvides med et slikt formidlingstilbud. Forhåpentligvis kommer det en form for avklaring både av veksthusets status og av Oslo kommunes lokalisering av nytt Munch-museum i løpet av våren.

Til sammen er mange medarbeidere involvert i og berørt av de ulike endrings- og fornyelsesprosjektene. Den 16. april inviterer derfor museet til et UiO-internt seminar der hensikten er å se nærmere på hvordan alle bitene inngår i en helhet. Ønsket er at flere skal få et bedre overblikk over alt som skjer.

Eiendomsavdelingen har nylig startet en oppdatering av UiOs samlede Masterplan fra 2007. Den omfatter alle universitetets campusområder og samtlige bygninger, og etter Riksrevisjonens gjennomgang, vil fornyelsesbehovet på Tøyen måtte få bredere omtale og vil opplagt bli fremhevet på en annen måte enn før når planen legges frem for universitetsstyret høsten 2013. Seminaret og oppfølgingen av det, vil derfor også gi nyttige innspill både til beskrivelsen av situasjonen for NHM i Masterplanen og til prioriteringen av fornyelsestiltakene på Tøyen de kommende årene.

Program og et sammenfattende notat til deltakerne på seminaret følger vedlagt til styrets orientering.

Vedlegg:

1. Fra visjon til ny virkelighet på Tøyen. Seminarprogram 16. april 2013
2. Byggesakene på Tøyen – historikk og status. Sammenhenger, fremdrift og konsekvenser

- et seminar for å se nærmere på de mange visjoner og planer for fysiske utbedringer på Naturhistorisk museum. Hvilke mål og hvilket innhold har de ulike planene og hvordan henger de sammen? Hvordan påvirker de museets og universitetets virksomhet, hvordan utvikles tilbudet til skolen og til det allmenne publikum?

Store og viktige fornyelsesplaner for Naturhistorisk museum er under arbeid, og mange medarbeidere både på NHM og i TA er engasjert i ulike prosjekter. Fornylsesbehovet er erkjent både fra KD, fra UiOs ledelse og internt på museet, og ønsket om forbedringer er unisont. Men store inngrep koster, museets eget handlingsrom er begrenset og fornyelsen virkeliggjøres kun i samspill med resten av universitetet. Hva kommer først og hva er viktigst?

Målet med seminaret er å se nærmere på store og små brikker i puslespillet Nye Tøyen og på hvordan brikkene inngår i en helhet. NHM skal gjennom en krevende realiseringsfase som vil innebære kontinuerlige endringer. Publikum vil merke det, og endringene vil berøre mange medarbeidere. Det trengs en felles forståelse av sammenhenger og utfordringer og NHM inviterer viktige samarbeidspartnere til en diskusjon om hvordan vi fornyer og foredrer det unike potensialet på museet på Tøyen i årene som kommer.

Seminaret finner sted tirsdag den 16. april i auditoriet i Lids hus. Du er hjertelig velkommen!

Program

09.00 Hva vil Universitetet i Oslo med sine museer? *Prorektor Inga Bostad*

09.15 Det store bildet sett fra museet. *Direktør Arne Bjørlykke*

- Om magasiner og samlingsansvar og verdien av samlingsbasert forskning
- Om forventninger til et moderne museum
- Om å drive en Botanisk hage – hva skjer internasjonalt?
- Om det faglig samspill med Blindern. Tøyens rolle i UiOs arbeid med realfagsrekruttering?
- Om nye utviklingsmuligheter for Tøyen hovedgård

09.35 Det store bildet sett fra Eiendomsavdelingen. *Direktør Per Erik Syvertsen*

- Om verdibevarende vedlikehold av gamle hus – Riksrevisjonene kritikk
- Om Tøyens antikvariske verdi. Riksantikvaren – venn eller fiende?
- Om driftsansvar og rollefordeling. Bør grensene mellom NMH/EA endres?
- Om interne ressurser og kapasitet, prioriteringer og dialogen med KD

09.55 Rom- og funksjonsprogrammet fra 2009. *Seniorarkitekt Synnøve Haugen*

- Museumsbygningene i tall
- Planens status?

10.10 -10.30 Kaffepause

10.30 Samlinger og magasiner. *Seksjonssjef Jon Lønnve*

- Samlingenes innhold og hvorfor de er så viktige for nasjonen og for museet
- Mål: Alt på stell! Om status Økern og prosessen videre til permanente magasiner
- Samlingene og forskningen på NHM. Nærhet og bruk

10.50 Botanisk hage og veksthusene. *Forsker Finn Ervik*

- Om fornyelser i og videre utvikling av Botanisk hage
- Samspillet mellom hagen og veksthusene – de gamle og det nye.
- Om den daglige driften av det hele – bak kulissene

11.10 Morgendagens energiløsninger på Tøyen. *Prosjektleder Jorulf Silde, Grønt UiO*

- FoU-prosjektet om nye energiløsninger

11.30 – 12.30 Lunsj på Tøyen hovedgård – inkludert besøk i museets nye hagebutikk med Hanne Lene Skjeklesæther som guide

12.30 Møtet mellom museet og publikum. *Seksjonssjef Cecilie Webb og kommunikasjonsdirektør Marina Tofting*

- Om museets publikum, hva vet museet om dem og hva mener de om museet?
- Om åpningstider og praktisk tilrettelegging
- Om informasjon og servicetilbud – hva mangler museet?
- Om særlige attraksjoner – tanker om presentasjon og strategisk bruk

12.50 Utstillinger og annen formidling. Fornyelsesbehov og planer. *Seksjonssjef Cecilie Webb og rådgiver Marianne Strøm*

- Om NHMs formidling – erfaringer og visjoner
- Om ny bruk av de ulike bygningene når samlingene er ute
- Om de konkrete planene for fornyelsen av Brøggers hus og ny basisutstilling
- Om skolesamarbeidet og om andre formidlingsformer

13.10 – 13.25 Forfriskninger

13.25 Hva skjer utenfor hagegjerdet? *Direktør Arne Bjørlykke og spesialrådgiver Inger Stray Lien*

- Om museets posisjon i den norske «Kunnskapsallmenningen»
- Om potensielle alliansepartnere og mulige sponsorer
- Om Tøyenkomiteens arbeid og visjoner for Tøyens fornyelse.

13.45 Oppsummering og avsluttende diskusjon ledet av spesialrådgiver Inger Stray Lien

- Hvordan sette sammen det store puslespillet? Hvem holder i de viktigste brikkene?
- Manglende avklaringer, og ansvaret for å få dem på plass?
- Bedre rollefordeling og samspill mellom Universitetsledelsen, Eiendomsavdelingen og Naturhistorisk museum. Konkrete ideer til forbedring? Prosjektet ”Nye Tøyen” som overordnet arena for avklaring.

Byggesakene på Tøyen – historikk og status. Sammenhenger, fremdrift og konsekvenser ved Inger Stray Lien og Bjørn Cappelen 21/3-2013

Universitetenes etterslep i vedlikehold og rehabilitering av bygningsmassen er nylig blitt dokumentert av Riksrevisjonen. Det stedet hvor etterslepet er aller mest merkbart, er ved Naturhistorisk museum på Tøyen. Med unntak av hovedbygningen på Tøyen hovedgård, oppformeringsveksthuset nord i hagen og en ombygging i Zoologisk museum på 60-tallet, er det ikke gjort større rehabiliteringer eller bygget nytt på Tøyen siden museumsbygningene ble til i perioden fra 1905 til 1920. Vi opplever sågar at etterslepet nå er blitt verneverdig.

Det var stor tro på nye tider da Stortingsmeldingen om universitetsmuseene, «Tingenes tale», ble framlagt i mars 2008. I meldingen sto det om Naturhistorisk museum at *«Nytt magasinbygg og renovering av de eksisterende bygningene er den mest rasjonelle måten å løse utfordringene på, og departementet har bedt Universitetet i Oslo om å fremme forslag om dette»*. Allerede i januar 2009 mottok UiO departementets oppdragsbrev, og et rom- og funksjonsprogram for museet med et 50 års-perspektiv ble oversendt til KD senere på året. Programmet omfattet et betydelig renoveringsprogram samt et nybygg på hele 27 000 kvm brutto nord i hagen («Tverrbygget») der ca. halvparten var magasinareal. Det var uklart hvorvidt det ville være behov for en full KS1-prosess for å komme videre, men før dette ble avklart, stoppet hele prosessen opp høsten 2010 uten nærmere forklaring. Tverrbygget står fortsatt som ett av fem prioriterte nybygg ved UiO i strategiperioden fram til 2020, men om disse prosjektene skal tas i nummerrekkefølge, er det langt frem

Det har store konsekvenser for museets daglige virksomhet og for det publikums-tilbudet NHM kan gi at det ikke lenger er en samlet plan for den fysiske fornyelsesprosessen på Tøyen. Fortsatt er det langt igjen til kravene til sikkerhet og bevaring av samlingene er oppfylt, ref. Riksrevisjonens Dokument Nr. 3:9 (2003-2004). I stortingsmeldingen sier departementet også at utstillingene må fornyes, men for NHM betyr det at vi først må rehabilitere utstillingslokalene.

Det fysiske arbeidsmiljøet for de ansatte på NHM tilfredsstillende heller ikke moderne HMS-krav. Det har vært høye konsentrasjoner av radon, og mange kontorer og møterom er uten ventilasjon. Ventilasjonen er også utilfredsstillende i lokalene der museet tar imot klasser og publikum. De fleste ansatte i bedrifter og organisasjoner i Norge har tilgang på kantine og har et egnet lokale der det er mulig å samle alle ansatte. Dette finnes ikke på NHM.

Etter at den store prosessen stoppet opp, har det vært arbeidet med en rekke enkelt saker som alle inngår som brikker i fornyelsen av museet. Felles for dem er imidlertid at de har kommet relativt kort og at de ikke er sikret finansiering eller bare er finansiert et stykke på vei.

Situasjonen er svært uheldig og den har vedvart lenge. Dette er til stor frustrasjon for medarbeidere som er engasjert for å forberede virksomhet i nye og nyrenoverte lokaler, men nå mangler pålitelige fremdriftsplaner å forholde seg til.

De ulike prosjektene henger også sammen, og det vil ha ulike følger for museet hvilken rekkefølge de realiseres i. Utstillingsgjenstander og magasinert materiale må flyttes ut og løpende driftsfunksjoner må få annen lokalisering før renovering kan skje. Noe vil innebære tidkrevende flytteprosesser som trenger faglig tilsyn og tilrettelegging.

Museets publikumstilbud må de kommende årene tilpasses situasjoner der ulike utstillingslokaler vil være stengt. Samtidig vil betydelig arbeidskapasitet være bundet opp i å forberede nye basisutstillinger. Kapasiteten til å lage utstillinger med eget mannskap, vil samtidig være begrenset.

Eiendomsavdeling (EA) er museets nærmeste samarbeidspartner og ansvarlig for alle byggetiltak inkludert søknader som trengs for offentlig godkjenning av det enkelte prosjekt. Statsbygg vil også være aktør i de største prosjektene. EAs medarbeidere har byggfaglig kompetansen, men begrenset innblikk i museumsdriften. Derfor er god, løpende kommunikasjon mellom museet og TA av den største betydning for museets virksomhet fremover.

Tabellen som følger er et forsøk på å beskrive sammenhenger mellom og konsekvenser av prosjektene på en mest mulig oversiktlig måte med utgangspunkt i den kunnskap vi sitter med i dag. I første omgang er hensikten at EA og NHM etablerer ett felles bilde av situasjonen – i neste omgang kan den fungere som et verktøy som bedrer kommunikasjon med Universitetsledelsen om konsekvenser for NHM løpende virksomhet av de valg og prioriteringer som gjøres. Forhåpentligvis vil dette også være til hjelp i universitets- og museumsledelsens mer overordnede dialog med departementet og Statsbygg.

Det er et ønske om mer sponsorbistand, men for å lykkes med det trengs det også et helhetlig rammeverk å sette enkeltprosjektene inn i.

Det er to reguleringsplaner som gjelder universitetets eiendom på Tøyen – en gammel plan fra 1977 (S-2255) som regulerer hele eiendommen til friområde, og en plan fra 2001 (S-3839) som regulerer veksthustomten og et begrenset område nær den til utbyggingsformål. Det innebærer at alle bygningsmessige inngrep utenfor fasadeliv på de gamle bygningene krever dispensasjon fra gjeldende reguleringsplan (bortsett fra om det bygges innenfor det lille utbyggingsområdet i nordøst i planen fra 2001). Slik dispensasjon vil normalt kun bli gitt som en midlertidig dispensasjon (maksimalt for 10 år). Plan- og bygningsetaten anbefaler derfor at UiO vurderer å lage en plan for hele hagen som hjemler de utbyggingstiltak som hagen trenger for å sikre funksjonell drift og gode publikumstilbud fremover. Slike planprosesser tar tid. Det må derfor vurderes når det vil være fornuftig å starte en slik prosess og i forhold til hvilke formål.

Byggesaker på Tøyende neste 15 årene - en samlet oppstilling

<i>Bygning</i>	<i>An-svar</i>	<i>Funk-sjon</i>	<i>Status</i>	<i>Beslutning om fremdrift</i>	<i>Forutsetning</i>	<i>Kostnad/ finansiering</i>	<i>Klart</i>
A. Veksthuset (n) a) bygning b) utstilling	EA EA NHM	U	Venter	KD	Statsbudsjett	450 MNOK 15 %	2017
B. Tverrbygg (n)	EA	M+U+ K	Stopp	KD	Koples til C og D		2025
C. Colletts hus (r)	?	U+K	Idé- skisse	EA/U-dir.	Følger etter D		2019
D. Brøggers hus (r) a) bygning b) utstilling	EA EA NHM	U+K	Bygge- meldes høst 2013	Styret UiO. Budsjettsak for 2014	Utflytting av samlinger til F må være fullført	Prosjektering finansiert av UiO	2016
E. Lids hus (r)	EA	M+K+ U?	Klart vår 2013	Ombygging i 1. etg. Resten gjenstår	Ytterligere utbedring forutsetter flytting av samlinger til F	OK første del	2013
F. Økern (n)	EA+ NHM	M	Leieavt. inngås i 2013. Behov for ytterlige re areal	EA/U-dir.	Forutsetning for D, C og E	EA – fase 2 for NHM + 2 700 kvm	2013 – 2025
G. Paviljong (n)	EA	S	Bygge- melding vår 2013	EA/U-dir.	Koples til C og D	5-8 MNOK/ i EAs budsjett 2013	2013 – 2023
H. Auditorium (n)	NHM ?	F	Idé- skisse	U-dir.	H, I og J må sees sammen	50 MNOK/ sponsor?	2017
I. Driftsbygning (r)	?	V	Ønske	EA/U-dir.	I forutsetter J	Nei	2016
J. Nytt verksted (n)	?	V	Ønske	EA/U-dir.	Tomt?	Nei	2015
K. Gamle veksthus (r)	?	U	Ønske	EA/U-dir.		Nei	2016

- **Funksjoner: U=Utstilling, K=Kontor, M=Magasin, S=Salg, F=Forelesning, V=Verksted**
- **(n)= nybygg, (r)=rehabilitering**
- **Alle årstall for ferdigstillelse er anslått etter beste skjønn (og med betydelig optimisme)**

Utover disse byggesakene, er det andre viktige utviklingstiltak som også berører EA:

- Nye, og mer bærekraftige energiløsninger for hele Tøyen (Grønt UiO/EA/NHM)
- Nytt lysanlegg i hagen (ønsket jubileumstiltak klart i 2014)
- Elektronisk skilting og annen publikumsinformasjon. Velkomstpaviljong, ref. tidligere utviklingsplan for hagen.

Beslutninger om fremtidig energiløsning vil være viktige både for UiOs samlede drifts-kostnader på Tøyen og styrende for lokale energiløsninger i nybygg og i renoverte bygg. Det er igangsatt et FoU-prosjekt i regi av Grønt UiO der en ser nærmere på dette.

Anlegg Tøyen		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 -	2025
Aa	Nytt veksthus								
Ab	Veksthus. Utst.								
B	Tverrbygget								
C	Colletts hus								
Da	Brøggers hus								
Db	Brøgger. Utst.								
E	Lids hus								
F	Økern								
G	Paviljong								*
H	Auditorium								
I	Driftsbygning								
J	Nytt verksted								
K	Gamle veksthus								

* Funksjonen forutsettes å inngå i Tverrbygget (B)

	Nybygg
	Ny basisutstilling
	Rehabilitering
	Leie (Økern)

2014 er et viktig jubileumsår for Naturhistorisk museum og ulempene som følger av bygge- og anleggsvirksomhet bør reduseres mest mulig dette året. For øvrig er det helt avgjørende at det er god kontinuitet og sammenheng i det som skjer fremover – det er omfattende arbeider og «dominoeffekten» vil være betydelig om det skulle oppstå store forsinkelser i ett ledd. Det er viktig at både EA og NHM kommuniserer dette tydelig til bevilgende enheter (UiO/KD).

Et museum kan ikke gå for halv maskin over lang tid om publikumsinteressen skal opprettholdes. Det er derfor viktig for museet å ha fokus på hvordan det kan skapes attraktive tilbud for skoler og andre besøkende også mens bygging og renovering pågår.

